

FULLES MUSICALS

SUMARI

Beethoven anecdòtic, per *Carles Soldevila*. — El Mestre Nicolau. — Una hora i mitja amb *Joaquim Pena*, per *M.* — Els concerts. — *Francesc Costa*. — L'Associació de Música da Camera. — Concerts Blaus. — Teatre Líric. — Al cel sigui *Ignasi Folch i Torres*. — Notes.

Núm. 2

BARCELONA

Curs I

Una hora i mitja amb Joaquim Pena

Que no us sobti el títol. Prescindint, ara, de les coses interessants que Joaquim Pena hagi pogut dir-nos, sia'ns permès de vantar-nos un xic, amb tota la immodèstia, del triomf que representa obtenir que aquest atrafegat musicògraf ens hagi dedicat una hora i mitja.

Si heu estat en algun assaig de l'Orquestra Casals, us haureu fixat, ben segur, en un home ni alt ni baix, que passa, brunzent, i torna a passar, i hi torna, i hi torna, amb el cap un xic més avençat que el cos, amb papers a les mans, sovint amb algú que l'empaita per explicar-li quelcom amb els mots més precisos. Si, a vegades, hom arriba a aturar-lo, mai serà per més d'un minut. Es esmunyediç, passa com una visió del moment.

Es allò que se'n diu un home enfeinat, considerablement enfeinat, i no hi afegim altres adjectius laudatoris que té ben merescuts, per fer honor a la paraula que li hem donat d'ésser-ne avars, a canvi d'ésser ell pròdig en minuts i en conversa,

No serà, però, un mancament a la nostra paraula, que diguem que la feina de Joaquim Pena, per bé que amagada i ingrata, és de les que produeixen uns resultats més sorprenents, puix que ella és la causa i la força motriu de moviments culturals i artístics de la més alta categoria.

Comencem per parlar, precisament, de la feina. De la que té llesta, de la que està fent, de la que prepara. Ens diu:

—Tinc confiança en la publicació, abans de Nadal, de les «Cançons espirituals» de Bach. S'està imprimint ja «La Walkiria» i tinc llest i a punt de publicar «Ivan el Terrible» i «El rapte del serrall». Naturalment, la meua activitat en les traduccions ha d'anar agermanada amb l'actuació del «Liceu», per més que devegades l'estrena d'una obra no provoca pas la venda de l'edició. Com a exemple curiós, hi ha el cas del «Boris»: es va estrenar i va fracassar; els exemplars de l'obra eren en munts immòbils. Uns anys més tard va venir l'èxit, i ara gairebé no passa una temporada que no es representi.

—Tinc impresa —continua— i a punt de sortir al carrer, des de fa tres anys, «El cavaller de la Rosa». Penso llançar-la aviat. He enllestit la traducció de «La Creació» de Haydn, per a l'Orfeó Gracienc. Treballo en la «Monna Lisa», de Schillings, tinc en cartera les reedicions dels quatre volums del «Cançoner Selecte», esgotats des d'abans de la guerra, i d'algunes de les obres de Wagner publicades i exhaurides... Qui sap si més endavant acabaré la traducció, ja començada, de la biografia de Wagner més fidel i documentada, la de Glassenap. De les 700 cançons de Schubert en porto traduïdes ben bé la meitat.

—Treballeu, tanmateix!

—Heus ací una cosa que no em sabrà greu que digueu: que treballo. I no us penseu que el temps em sobri. Mentre duren les sèries de concerts de l'Orquestra —Primavera, Tardor, Quaresma— m'agavellen tota l'activitat. Haig d'aprofitar els períodes de calma que entre aquests altres se'm presenten, per donar impuls a totes aquestes coses que tinc entre mans.

Les reedicions que us he dit que preparava em prendran gairebé tant de temps com si es tractés d'obres noves, car són traduccions publicades abans de la fixació de les normes ortogràfiques i sintàctiques per l'Institut d'Estudis Catalans, i ara cal revisar totes les obres i fer-hi innúmeres correccions.

Una pausa, que no deixem allargar.

—L'Orquestra Casals, insinuem...

—Em plau que me'n parreu. Em fa goig de poder dir a tothom la quantitat enorme d'esforç que ha calgut emprar per arribar a l'encarrilament d'aquesta magnífica obra. Es sabut que els començos són sempre difícils: els de l'Orquestra, però, ho foren superlativament. Ningú no sap l'abnegació que Pau Casals ha posat al servei de l'esplendorositat musical de Barcelona. El Mtre. Casals fundà l'orquestra amb la única finalitat—ben noble, tanmateix—de dotar Barcelona d'un agrupament simfònic permanent i modèlic. No, com s'havia dit, per satisfer una vel·leïtat d'artista, car si fós així hauria acceptat la direcció d'alguna de les moltes orquestres nordamericanes que l'havien sol·licitat, oferint-li bones compensacions monetàries, que tampoc ací ha trobat... Ben al contrari; no us vui dir les quantitats que li costà l'orquestra, per tal que no pugui titllar-me d'indiscret. El que si diré és la voluntat, la fè i l'encert amb què ha desenvolupat la seva tasca, contra les crítiques absurdes que provocàren els primers concerts, contra la indignant indiferència general, contra els conreadors de l'estúpida frase: «ens estimem més veure'l de cara que d'esquena». Podem donar per llest el comentari d'aquest aspecte de l'obra de Pau Casals afirmant que mereix la gratitud de tots els catalans.

—Voleu, potser, comentar la seva obra, considerant-la únicament com a realització artística?

—Això mateix. En aquest sentit pot afirmar-se que Pau Casals realitza un treball preparatori dels concerts que constitueix, a Europa, una excepció. Aneu a París, per exemple, i veureu que els concerts simfònics s'improvitzen, es preparen amb un parell d'assaigs, car altrament un hom no cobriria les despeses. A menys que hi hagin subvencions de les Corporacions Oficials, rarament es preparen els concerts amb la minuciositat amb què ho fa el Mtre. Casals. Per altra banda, ell ha assolit el que semblava impossible a Barcelona: suprimir el caràcter enutjós que sempre revestien els assaigs, per als músics. Causes d'aquest triomf? L'haver sabut convertir l'assaig en una lliçó profitosa d'ensenyaments artístics, la possessió d'un do de gents que ha fet sempre amable i agradable la lliçó, i afegiu-hi, si voleu, una retribució digna del treball que els professors realitzen i de les necessitats que els envolten.

—En resum?

—En resum: tenim l'Orquestra consolidada. El Patronat veu engroixir les seves llistes, i és encoratjador de constatar una considerable aflluència d'elements joves. El Mestre Casals està animadíssim i projecta coses importants que convertiran cada sèrie de concerts en la manifestació musical per excel·lència de la temporada. I posseïnt l'Orfeó Català, la Banda Municipal i l'Orquestra Casals, podem plantar cara a qualsevol ciutat d'Europa i quasibé, per dir-ho gràficament, *fer-li dentetes*.

Punt i apart.

—Deixem el moment actual. No us serà grat de girar els ulls enrera? Parlem de la primera època de l'Associació Wagneriana?

—Evidentment, em plau de recordar els temps de la nostra joventut, en què erem titllats de boigs els pocs wagnerians barcelonins. Aleshores erem considerats com a més avençats i revolucionaris, que avui els partidaris de Stravinsky o de Schœnberg. Erem escasos, però ens bellugàvem molt. Donàvem conferències, intercalant-hi concerts per a fer més amable l'assistència als nostres actes. Havíem realitzat —me n'enorgulleixo, gairebé— festivals insòlits a Barcelona: l'audició total de «Parcival», un any abans que caduqués l'exclusivitat de les representacions a Baireuth; un concert Strauss l'any 1910 —sabeu què era, a Barcelona, donar un concert Strauss en 1910?— la primera audició íntegra dels quartets de Beethoven pel disolt «Quartet Renaixement», que els interpretava admirablement, amb tot l'entusiasme i la preparació que calien; havíem assolit que es fessin actes sencers de Wagner, al Liceu, en català, per En Vinyes i En Blanxart, gràcies a les nostres traduccions. El món dóna molts tombs: els uns s'incorporen a activitats més productives, d'altres vingueren a sumar-se a nosaltres; uns pocs hem estat sempre fidels en el sentit de la continuïtat en el treball. Aprofito l'ocasió per lloar Jeroni Zanné, avui a Buenos Aires, que fou el poeta de la colla i un dels més fermes puntals de l'Associació Wagneriana.

—Actualment...

—... l'actuació de la entitat es limita a la publicació de les traduccions que manquen. Però encara hi ha molta feina a fer, i es farà. Tenim alguns projectes, que no és ara hora de fer públics, de grans festivals en col·laboració amb l'Orquestra Casals i altres prestigioses agrupacions musicals catalanes. La cordialitat de relacions entre les nostres diverses entitats augmenta cada dia i fa possibles moltes col·laboracions necessàries, per bé que encara no s'hagi arribat a la màxima germanor. De tota manera, es comencen a lligar caps. I, continuant amb Wagner, podeu estar segur que hi ha molt de camí per fer; el dia que els aficionats a la música hagin assistit a unes quantes representacions en català, seran ells mateixos els primers sorpresos del nou i considerable encís que trobaran en l'obra de Wagner, el pler insospitat que serà la conseqüència de la perfecta comprensió. De mica en mica, cal donar en els concerts les escenes culminants de les obres wagnerianes, per arribar finalment a la total representació en la nostra llengua.

—I els elements interpretadors, d'on els treureu?

—En manquen, veritablement. I és perquè en les nostres escoles i conservatoris ensenyen molt bé la música, però tenen descuidada la declamació. No podem tenir mai Teatre Líric Català, sense formar previament un nombre d'executants que cantin, declamin i es bellugin bé, que és de l'única faisó que les obres poden reeixir... El nostre Teatre Líric ha estat un altra de les dèries de tota la meua vida. S'ha intentat d'instituir-lo alguna vegada, i ha fracassat per mala orientació. No hi arribarem fins que tinguem un Teatre Municipal dignament sostingut i subvencionat, el contingent d'interpretadors de què parlàvem i un bon aplec d'obres estrangeres, traduïdes, que facin de coixí a les produccions catalanes. Caldria alternar el Líric català amb el Teatre Líric en català. Nosaltres ja fa anys que estem treballant en la traducció d'obres; un dia o altre haurà de venir la resta.

—?...

—Si, tenim gent molt ben dotada. Joan Manén, del qual tan poca cosa coneixem; Enric Morera, qui té un segon acte d'«Empòrium» que és una meravella; Nicolou, Pujol, Lamote

de Grignon, Amadeu Vives, tots amb obra realitzada, ben estimable: podem esperarçar dels joves Zamacois i Toldrà, i d'altres. Malgrat tot, hi ha una desproporció evident entre la producció catalana i les manifestacions musicals que a casa nostra es realitzen. En aquest sentit estem avançats, ja ho hem dit; afegim, com a nou exemple, que Barcelona és una de les ciutats que més dignament ha commemorat el Centenari Beethoven, amb concerts a totes les entitats, grosses i petites, i amb l'epíleg de la «Missa» per l'Orfeó Català i les audicions de les simfonies... De tota manera, i tornem als nostres compositors, reconeguem que prou fan, obligats com es troben a dedicar-se a l'ensenyament, que els pren molt de temps i els ha d'enutjar.

—La crítica?

—Què us diré! He fet de crític massa temps per a què es pugui qualificar d'imparcial la meva opinió. Tanmateix no puc deixar de dir que veig poc els crítics en els assaigs, amb les partitures, estudiant i penetrant les obres. Han de jutjar per una sola audició moltes produccions, i a vegades són injustos per aquesta causa. En fi, no ens hi endinzem.

—¿No se us ha acudit mai de recollir en un volum tota la literatura musical que teniu escampada en programes, revistes, diaris, tan nombrosa?

—No val la pena. Estan bé allà on són. Els articles que vaig publicar a «Joventut», que hi romanguin. Cada cosa al seu lloc.

La pregunta final, el sentit de la qual s'endevina per la resposta.

—Tot el que pugui haver fet ha estat sempre de cara a l'esperit pairal. Així entenc que ho hem de fer tots. A veure si triomfem d'una vegada de la pròpia inconstància i del nostre arrauxament típic. En un moment donat es faria tot i a l'endemà res. El «Palau de la Música» va arreplegar el punt dolç d'efervescència i entusiasme; ara potser no es bastiria. Cal ésser constant, tenaç, que és la sola manera de triomfar. Vegeu l'Orfeó Català, que n'és el més bell exemple.

—Adeussiau, i gràcies.

—A reveure, i que no engegueu l'encenser...

—No tingueu por.

M.

avec tous mes meilleurs
vœux pour le succès
du nouveau né :
"Filles musicales!"

Harold Bauer

Barcelone, novembre
1927

Reproducció de l'autògraf que Harold Bauer ha tingut la gentilesa de dedicar-nos.

Filigrana dibuixada per Josep Obiols per al paper que fabrica especialment la casa Lluís Guarro, amb destinació a l'edició de luxe de la «Correspondència de Beethoven», que publicarà l'Associació de Música da Camera.

Els concerts

- 16 octubre, tarda. — Orquestra Pau Casals. Palau Música Catalana, Mozart, Divertiment número 2. Enesco, Simfonia en mi bemoll. Morera, Davant la Verge. Wagner, Parcival (Preludi), L'Holandès errant (Obertura).
- 17 octubre, vespre. — Associació de Música da Camera. Orquestra Pau Casals. P. M. C. Mozart, Divertiment número 2. Schumann, IV Simfonia. Wagner, Lohengrin (Preludi). Rabaud, Processó nocturna. Zamacois, Margaridó (estrena).
- 18 octubre, vespre. — Sala Parés, Conferència Carles Soldevila «Defensa del snobisme». Toldrà, Sis sonets (violí i piano) i 3 cançons. Zamacois, 3 cançons. Pujol, 3 cançons. Executants: Eduard Toldrà, violinista; Mercè Plantada, cantatriu; Eduard Toldrà, Joaquim Zamacois i Pere Vallribera, pianistes.
- 20 octubre, vespre. — P. M. C. Orquestra Pau Casals. Donald Francis Tovey, pianista. Orfeó Gracienc. Rameau, Castor i Pol·lux. Vivaldi, Concert en re menor per a orquestra i orgue. Bach-Tovey, Fuga. Beethoven, Fantasia op. 80 per a piano, cor i orquestra.
- 23 octubre, matí. — P. M. C. Associació Obrera de Concerts. Orquestra Pau Casals. Beethoven, Setena Simfonia. Mendelssohn, Obertura de Ruy Blas. Wagner, Preludi de Parcival, Obertura de L'Holandès errant.
- 23 octubre, tarda. — P. M. C. Orquestra Pau Casals. Cherubini, Anacreon. Rabaud, La processó nocturna. Debussy, Gígues. Berlioz, Carnaval romà. Schumann, IV Simfonia. Millet, Catalanesques. Zamacois, Margaridó.
- 27 octubre, vespre. — P. M. C. Orquestra Pau Casals. Concepció Badia, soprán. Josep Moreno, baríton. Orfeó Gracienc. Beethoven, III Simfonia. Lamote, La Nit de Nadal.
- 29 octubre, vespre. — P. M. C. Associació de Música da Camera. Harold Bauer, pianista. Bach, Suite en la menor. Rameau, Rondó et Musette. Scarlatti, Sonata en la major. Brahms, Variacions i fuga sobre un tema de Händel. Schumann, Fantasia op. 17. Ravel, Ondina. Chopin, Scherzo en do bemoll menor.
- 30 octubre, tarda. — P. M. C. Orquestra Pau Casals. Harold Bauer, pianista. Vivaldi, Concert en re menor. Brahms, Obertura tràgica. Beethoven, Concert en sol major per a piano i orquestra. Liadow. Cançons populars russes. Strauss, Don Joan.
- 4 novembre, vespre. — P. M. C. Associació de Música da Camera, Harold Bauer, pianista. Pau Casals, violoncelista. Bach, Sonata en sol major. Beethoven, Sonata en la major. op. 69. Brahms, Sonata en fa major, op. 99.
- 6 novembre, matí. — P. M. C. Associació Obrera de Concerts. Orquestra Pau Casals. Zamacois, Margaridó. Millet, Catalanesques. Morera, Davant la Verge. Lamote, La Nit de Nadal. (Dirigida per l'autor).
- 6 novembre, tarda. — P. M. C. Orfeó Català. Orfeó Atlàntida. Repertori coral català i estranger.
- 11 novembre, vespre. — Sala Mozart—Rosa Rodés, guitarrista. Obres de Sor, Tàrrrega, Pujol' Torroba, Coste, Falla i Llobet.
- 13 novembre, matí. — Sala Mozart. Associació de Música de Barcelona. Alexandra Nielson, cantatriu. R. Perk, pianista. Obres de Händel, Bach, Schubert, Mendelssohn, Gluck, Apeles Mestres, Martínez Valls i Alvarez.
- 13 novembre, tarda. — P. M. C. Concerts Blaus. Sessió Maragall. J. M. de Sagarra, lector i comentarista. Mercè Plantada, cantatriu. V. M. de Gibert i Pere Vallribera, pianistes. Cançons de Planàs, Buxó, Pujol, Comellas, Toldrà, Zamacois, Perez i Gibert. Millet, El cant de la senyera, per l'Orfeó Català.

En tots els concerts de l'Orquestra Pau Casals en què no s'esmenta el Mestre Director, s'entén que ho ha estat el fundador de l'orquestra, Pau Casals.

Tal com anunciavem el mes pasat, ens limitem a consignar en aquestes planes els concerts celebrats durant el període que s'escola entre la sortida de dos números de FULLES MUSICALS, i a fer mensualment un comentari global més que una crítica minuciosa, apareguda ja en la premsa diària. Naturalment, quan es presenti algun esdeveniment musical s'encarregaran comentaris i crítiques a les persones de més prestigi en el ram.

Si donem un cop d'ull als inicis d'aquesta temporada, constatarem desseguida l'interès dels programes de l'Orquestra Pau Casals.

Com a novetats hi havia una simfonia de Bruckner, que no ha estat pas molt ben acollida per la crítica. Hom ha fet notar que els períodes realment encertats d'aquesta composició tenen una extensió desproporcionada amb les dimensions totals de l'obra. La «Rapsòdia Hebràica» de Bloch va ésser, si més nó, el pretext de la nostra coneixença amb el violoncel·lista Horace Britt, qui es guanyà el sufragi unànimement favorable del públic i de la crítica. Fou un encert del Mestre Casals la represa de la IV Simfonia de Schumann, rica d'idees i desvetlladora d'emocions. El pianista D. F. Tovey no ens va poguer ésser presentat com a compositor, cosa deplorable, car possiblement ens hauria interessat més que en el seu joc de pianista, potser imperfecte per causa de l'improvització del programa. On més ens va plaure Tovey va ésser en la brillant part de piano de la «Fantasia» de Beethoven per a Orquestra, Cor i piano, que ens fou donada en primera audició. Es, aquesta, una obra joiosa, mancada de les flames que arboraven l'esperit del compositor, però plena tanmateix d'encís i de gràcia. Hi són esboçats alguns temes de la IX Simfonia.

L'Orquestra Casals ens ha fet conèixer també un Concert de Vivaldi, per a orquestra i orgue, que impressionà molt favorablement. A més, ha estat reservat un lloc als Mestres d'abans i d'ara —Bach, Mozart, Beethoven, Brahms, Wagner, Liadow, Strauss.

De música catalana hem tingut dugues sardanes orquestrades: Davant la Verge (Morera) i Margaridó (Zamacois), que han assolit l'èxit que mereixien, i dugues repeses: Catalanesques (Millet) i La Nit de Nadal (Lamote). Lamentem, només, que s'hagi hagut de recórrer a obres velles —i belles també— per a sonar música de casa de més empena i envergadura que les sardanes.

Totes les interpretacions de l'Orquestra Casals han estat notables en vitalitat i pulcritut.

Ens cal esmentar, encara, les actuacions de Harold Bauer davant del piano i de Pau Casals darrera del violoncel. Aquest donà un recital Bach dedicat al Patronat de l'Orquestra. Fou una festa solemne. Bauer delectà els socis de l'A. de M. da C. amb un magnífic recital de piano, que culminà en l'execució de la Fantasia número 17 de Schumann, i a més executà la part de piano del Concert en sol, de Beethoven, de faisó inoblidable de tan perfecta.

Bauer i Casals, finalment, ens obsequiaren amb una magnífica versió de sonates per a piano i violoncel de Bach, Beethoven i Brahms, per iniciativa també de l'A. de M. da C. Els noms dels dos executants són prou significatius per a que ens entretinguem a comentar aquesta sessió.

Pau Casals ha emplit ben bé aquesta primera mesada, amb els 10 concerts de la seva orquestra i 2 recitals de violoncel.